

ตอนที่ 1

อารยธรรมตะวันตกยุคโบราณ

รศ. เพ็ญศรี ภูมิถาวร

ตอนที่ 1
อารยธรรมตะวันตกยุคโบราณ

	หน้า
บทที่ 1 อารยธรรมอียิปต์	5
บทที่ 2 อารยธรรมเมโสโปเตเมีย	15
บทที่ 3 อารยธรรมกรีก	25
บทที่ 4 อารยธรรมโรมัน	47

ประเมินผลก่อนการเรียนตอนที่ 1

นักศึกษามีความเข้าใจเรื่องอารยธรรมตะวันตกยุคโบราณมากน้อยเพียงไร

บทที่ 1

อารยธรรมอียิปต์โบราณ

เค้าโครงเรื่อง

1. ความเจริญรุ่งเรืองของอียิปต์
 - 1.1 ความเจริญในยุคโบราณ
 - 1.2 ความเจริญในสมัยราชวงศ์
2. มรดกอารยธรรมอียิปต์

สาระสำคัญ

1. อียิปต์ในยุคก่อนราชวงศ์มีพัฒนาการจากหมู่บ้านขนาดเล็ก ต่อมาขยายใหญ่ขึ้นจนเป็นรัฐ และในสมัยราชวงศ์อาณาจักรมีความเป็นปึกแผ่น มีฟาโรห์เป็นกษัตริย์ สถาปนาราชวงศ์ขึ้นปกครองแบบรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง
2. ความสามารถในการปกครองของฟาโรห์ช่วยให้อียิปต์สร้างสรรค์ความเจริญในด้านต่าง ๆ เป็นผลสำเร็จ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายถึงความเจริญในยุคก่อนราชวงศ์และสมัยราชวงศ์ได้ถูกต้อง รวมทั้งการเข้าใจถึงสาเหตุแห่งความเจริญและความเสื่อมของอียิปต์โบราณ
2. อธิบายถึงความเจริญของอียิปต์ในด้านต่าง ๆ เช่น การปกครอง ศาสนา เป็นต้น

เป็นที่เชื่อกันว่าโลกของเรามีอายุมาประมาณหลายพันล้านปีแล้ว โดยมีพัฒนาการเป็นขั้น ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป นักวิจัยกลุ่มหนึ่งได้ทำการสำรวจใน ค.ศ. 1965 และรายงานผลว่า ซากสิ่งมีชีวิตที่หลงเหลือติดอยู่ตามชั้นของหินซึ่งเป็นสัต์วีเซลส์เดียวในระยะแรก ๆ เกิดขึ้นเมื่อหลายล้านปีมาแล้ว และมีมนุษย์ที่ใกล้เคียงกับพวกเราที่รู้จักในนาม โฮโม-ซาเปียน (Homo-Sapiens) เกิดขึ้นมาประมาณหลายแสนปีมาแล้วเช่นกัน

การศึกษาเรื่องราวของอดีตประสบความสำเร็จยากลำบาก เนื่องจากไม่มีหลักฐานเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงจำเป็นต้องอาศัยงานค้นคว้าของนักวิชาการในหลาย ๆ สาขาประกอบกัน อันได้แก่ นักโบราณคดี นักมนุษยวิทยา นักชาติพันธุ์วิทยา นักดาราศาสตร์ และนักธรณีวิทยา ซึ่งศึกษาโดยตรงในเรื่องของหลักฐานที่เป็นวิทยาศาสตร์ (scientific evidence) ที่เด่นชัดคือ ซากสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ (fossils) ซากเหล่านี้ยังคงหลงเหลือติดอยู่ตามดินและชั้นต่าง ๆ ของหิน งานค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้ เมื่อประมวลรวมกันเข้าจะทำให้พวกเขาสามารถประมาณอายุของโลกและสิ่งมีชีวิตประเภทต่าง ๆ ได้

มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์

ความพยายามของนักวิชาการในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์จากหลักฐานที่มีอยู่ เช่น เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิต ได้แก่ เครื่องมือ อาวุธ เครื่องดินเผาต่าง ๆ ภาพวาดตามฝาผนัง ถึงแม้หลักฐานที่มีอยู่จะไม่สมบูรณ์เท่าไร แต่ที่สุดที่กระจัดกระจายหลงเหลืออยู่นี้ เมื่อนำมาปะติดปะต่อกันก็พอจะช่วยให้วินิจฉัยได้ว่ามนุษย์ประเภทไหนเป็นผู้ใช้เครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้ ซึ่งจะทำให้สามารถศึกษาถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์เหล่านั้นได้

มนุษย์ในยุคแรก (Eolithic) มีความเป็นอยู่ไม่ต่างจากสัตว์เท่าไรนัก เป็นสมัยของการลองผิดลองถูก ไม่มีเครื่องนุ่งห่มใช้ ยังคงดำรงชีวิตแบบเร่ร่อน ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่รู้จักแม้แต่การจะป้องกันภัยให้กับตนเอง

ต่อมามนุษย์เริ่มมีความคิดมากขึ้น ทำให้เข้าสู่ยุคหินเก่า (Paleolithic) พัฒนาการที่พอมองเห็นได้ คือ เริ่มรู้จักทำอาวุธแบบง่าย ๆ ขึ้นใช้ โดยนำเอาหินมาทำเป็นเครื่องมือเพื่อล่าสัตว์และป้องกันตนเอง ดังนั้น มนุษย์ในยุคนี้จะหาเลี้ยงชีพโดยการล่าสัตว์ ทำให้บางครั้งเราเรียกยุคนี้อีกชื่อหนึ่งว่า ยุคล่าสัตว์ มนุษย์ในยุคนี้ยังรู้จักการใช้ไฟ มีหลักฐานพบว่า มนุษย์นีแอนเดอธัล (Neanderthal) รู้จักใช้ไฟเพื่อให้เกิดแสงสว่าง ทำให้เกิดความอบอุ่น และทำให้อาหารสุก

ยุคหินเก่าตอนปลาย เกิดมนุษย์โฮโม-ซาเปียนที่มีสมองใหญ่เฉลี่ยเท่ากับมนุษย์ในปัจจุบัน รู้จักแกะสลักกระดูกสัตว์ วาดรูปคนและสัตว์ มนุษย์โฮโม-ซาเปียนมีลักษณะคล้ายมนุษย์ปัจจุบันมาก ถือเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ปัจจุบัน

ต่อมามนุษย์เริ่มอาศัยตามชายฝั่งทะเล เริ่มอาชีพจับหอย ปู ปลา ทำให้มนุษย์เริ่มจะตั้งหลักแหล่ง ไม่ค่อยเร่ร่อนเหมือนแต่ก่อน จะรวมตัวกันเป็นหมู่บ้าน เริ่มมีการเลี้ยงสัตว์ โดยเริ่มจากเลี้ยงสุนัข แมว วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้รับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อมนุษย์รู้จักทำการเกษตรกรรม คือ รู้จักการหว่านเมล็ดพืช ปลูกข้าว ผลไม้หลาย ๆ ชนิด เช่น แอปเปิล ลูกแพร์ สตรอเบอร์รี่ เมื่อมนุษย์ผลิตอาหารได้ก็รู้จักการสะสมอาหาร ทำให้เข้าสู่ยุคหินใหม่ (New Stone Age, Neolithic Age) ตั้งหลักแหล่งลงได้ อยู่รวมกันเป็นสังคม มีผู้นำเป็นผู้ปกครอง มีลักษณะของอารยธรรมแบบอารยธรรมเมือง (Urban Life)

อารยธรรมของโลกโบราณในยุคแรกมีกำเนิดในบริเวณลุ่มแม่น้ำใหญ่ 4 แห่ง ได้แก่ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์ แม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส แม่น้ำสินธุ และแม่น้ำฮวงโห เพราะน้ำเป็นสิ่งจำเป็นในการเกษตรกรรม การคมนาคม และการดำรงชีวิต

อารยธรรมอียิปต์โบราณ (Ancient Egyptian Civilization)

สภาพภูมิศาสตร์

อียิปต์ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกา ทางทิศเหนือคือทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทางทิศตะวันออกคือทะเลแดง ทิศใต้คืออนุเบียหรือซูดานปัจจุบัน ทิศตะวันตกคือทะเลทรายสะฮารา ภูมิอากาศของอียิปต์โบราณนั้นมีอากาศร้อนและแห้งแล้ง มีฝนตกเพียงเล็กน้อยในฤดูหนาว และตกเฉพาะบริเวณเดลต้าคือดินแดนสันดอนบริเวณปากแม่น้ำไนล์ ลักษณะเช่นนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกและเกษตรกรรม ดินแดนอียิปต์ตั้งอยู่ระหว่างหุบเขานอกหุบเขาออกไปเป็นทะเลทราย ถือเป็นพรมแดนธรรมชาติช่วยป้องกันศัตรูภายนอกได้เป็นอย่างดี ตรงกลางของหุบเขามีแม่น้ำไนล์ไหลผ่าน ซึ่งจะนำความชุ่มชื้นมาให้อียิปต์ และในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ของทุก ๆ ปี น้ำจะท่วมฝั่งทั้งสอง และจะเริ่มลดในเดือนตุลาคม หลังจากนั้นน้ำลดจะทิ้งโคลนตมไว้บริเวณสองฝั่งแม่น้ำเป็นปุ๋ยอย่างดี ทำให้เกษตรกรรมได้ผล จากสภาพภูมิศาสตร์นี้ ทำให้เฮโรโดตัส (Herodotus) นักประวัติศาสตร์ชาวกรีกกล่าวว่า “Egypt is the gift of the Nile” ทำให้แม่น้ำไนล์มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอียิปต์มาก ทำให้ชาวอียิปต์สามารถสร้างสรรค์อารยธรรมหรือความเจริญให้กับโลก

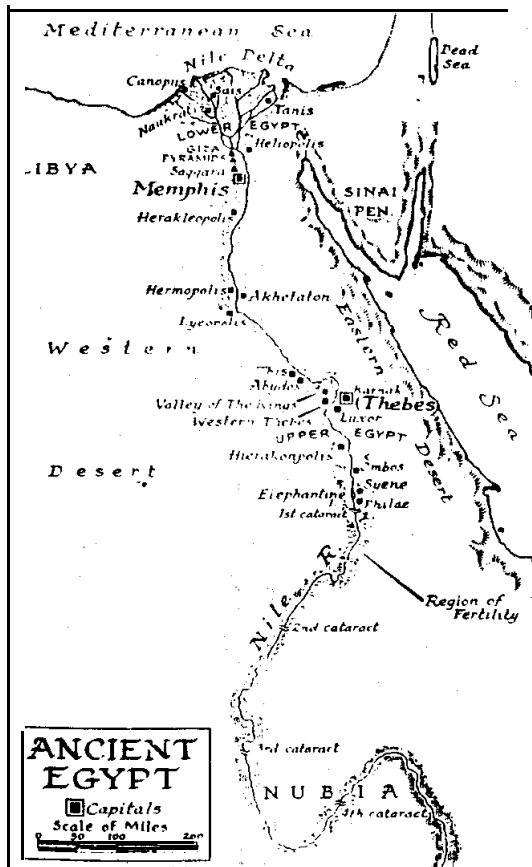
1. ความเจริญรุ่งเรืองของอียิปต์

1.1 ความเจริญในยุคโบราณ

ความเจริญของอียิปต์โบราณในระยะเวลาประมาณ 5,000 ปีก่อนคริสตกาล ชาวอียิปต์จะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ประชาชนมีอาชีพทางการเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ มีหัวหน้าหมู่บ้านปกครองดูแลความปลอดภัยให้กับชุมชน เมื่อพลเมืองเพิ่มมากขึ้น หมู่บ้านจึงขยายใหญ่ขึ้น ๆ จนกลายเป็นรัฐเล็ก ๆ ประมาณ 40 กว่ารัฐ ต่อมารัฐเหล่านี้ได้รวมตัวกันเข้าเป็นอาณาจักรใหญ่ 2 อาณาจักรด้วยกัน ได้แก่

(1) อียิปต์บน (Upper Egypt) ได้แก่ บริเวณที่แม่น้ำไนล์ไหลผ่านหุบเขา มีความยาว 500 ไมล์ กว้าง 15-20 ไมล์

(2) อียิปต์ต่ำ (Lower Egypt) ได้แก่ บริเวณที่แม่น้ำไนล์แตกสาขาออกเป็นรูปพัด ไหลลงสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน บริเวณนี้เรียกว่าเดลต้า (Delta) มีความยาวประมาณ 200 ไมล์ กว้าง 6-22 ไมล์

1.2 สมัยราชวงศ์

ระยะเวลาประมาณ 3,200 ปีก่อนคริสตกาล ฟาโรห์เมเนส (Menes) รวมอียิปต์บนและอียิปต์ต่ำเข้าด้วยกัน ได้ทรงสถาปนาราชวงศ์ที่หนึ่ง*ขึ้นปกครองอียิปต์ จากหลักฐานศิลาจารึกโรเซตตา (Rosetta Stone) ที่ขุดพบบริเวณปากแม่น้ำไนล์เมื่อ ค.ศ. 1799 และต่อมาได้รับการตีความจากนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสที่ชื่อ ชองโปลลิอง (Champollion) ทำให้ได้ทราบประวัติศาสตร์ของอียิปต์เพิ่มขึ้นว่า สมัยราชวงศ์นี้แบ่งออกเป็นสมัยย่อย ๆ 3 สมัย

สมัยราชอาณาจักรเก่า (The Old Kingdom) ระยะเวลาประมาณ 3,000–2,100 ปีก่อนคริสตกาล ลักษณะการปกครองในสมัยอาณาจักรเก่าเป็นแบบรวมอำนาจเข้าสู่รัฐบาลกลาง มีเมืองหลวงอยู่ที่ธีบีส (Thebes) ในอียิปต์บน ฟาโรห์ทรงเป็นหัวหน้ารัฐบาล ทรงออกกฎหมาย ทรงเป็นผู้พิพากษาสูงสุด ทรงเป็นผู้บัญชาการทัพบกและบัญชาการทางด้านพลเรือน นโยบายทางการปกครองของฟาโรห์ในยุคนี้คือไม่รุกรานใคร รักความสงบ

สมัยราชอาณาจักรเก่านี้ หลักฐานบอกว่ามีฟาโรห์ปกครองทั้งหมด 6 ราชวงศ์ ราชวงศ์ที่ 3 ได้ตั้งเมืองเมมฟิส (Memphis) เป็นเมืองหลวง ราชวงศ์ที่ 4 มีความเจริญทางศิลปะสูง ที่ทรงเน้นมากคือการสร้างปิรามิด ทำให้บางครั้งเรียกยุคนี้ว่า ยุคปิรามิด สมัยราชวงศ์ที่ 6 อาณาจักรเริ่มเสื่อม เพราะพวกขุนนางตามท้องถิ่นเริ่มมีอำนาจมาก ทำการกระด้างกระเดื่อง และยึดอำนาจจากฟาโรห์ โดยเฉพาะตามท้องถิ่นต่าง ๆ เกิดการแย่งชิงอำนาจอยู่ประมาณ 200 ปี มีผลทำให้อำนาจของฟาโรห์อ่อนแอลงมาก

สมัยราชอาณาจักรกลาง (The Middle Kingdom) ประมาณ 2100–1580 ปีก่อนคริสตกาล ฟาโรห์อเมนเมเฮต (Amenemhet) สร้างความมั่นคงให้กับอียิปต์ ทรงดึงอำนาจกลับคืนมาได้โดยได้รับความช่วยเหลือจากประชาชน จึงทรงตอบแทนโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองโดยมิได้คำนึงถึงชาติตระกูล สมัยของฟาโรห์พระองค์นี้อียิปต์เจริญรุ่งเรืองมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ ศิลปกรรม และวรรณคดี เรียกว่าเป็นยุคทองของอียิปต์ทีเดียว เหตุการณ์ต่อมาปรากฏว่าพวกฮิคโซส (Hyksos) ซึ่งเป็นอนารยชนป่าเถื่อนจากเขตปาเลสไตน์เข้ารุกรานอียิปต์ พวกนี้รู้จักใช้ม้าและรถศึกในการต่อสู้ ในขณะที่อียิปต์ใช้ทหารเดินเท้า ผลจากการที่ฮิคโซสเข้ามารุกรานทำให้ชาวอียิปต์เกิดความรู้สึกชาตินิยม มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันรวมกำลังกันเพื่อต่อต้านศัตรู ทำให้เริ่มมีความคิดในการเตรียมกำลังไว้ให้พร้อมที่จะรับกับข้าศึกในอนาคตด้วย

*ทำให้เรียกว่าสมัยราชวงศ์ (Dynastic Period) ซึ่งก่อนหน้านี้นี้คือสมัยก่อนราชวงศ์ (Pre-Dynastic Period)

สมัยราชอาณาจักรใหม่ หรือสมัยจักรวรรดิ (The New Kingdom) ประมาณ 1580–1090 ก่อนคริสตกาล ฟาโรห์อาห์โมสที่ 1 (Ahmose I) ทรงเป็นผู้นำในการขับไล่พวกฮิตไตต์ออกไปได้สำเร็จ เป็นสมัยแห่งความเป็นปึกแผ่นกว่ายุคใด ๆ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการขยายอำนาจ ที่ได้ดินแดนต่าง ๆ มากมาย เช่น ได้ดินแดนชายแดนตอนใต้คือนูเบีย ได้ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำไทกริส–ยูเฟรติส ขยายดินแดนไปถึงซีเรีย ปาเลสไตน์ เอธิโอเปีย ราชอาณาจักรอียิปต์จึงยิ่งใหญ่จนเรียกได้ว่าเป็นจักรวรรดิ ลักษณะการปกครองดินแดนที่ยึดมาได้ จะให้เจ้าผู้ครองดินแดนเหล่านั้นปกครองตนเอง และให้นำตัวโอรสของผู้ครองแคว้นมาเป็นตัวจ่านำที่อียิปต์

การแผ่ขยายอำนาจของอียิปต์ออกไปอย่างกว้างขวางก่อให้เกิดปัญหาตามมา คือ การดูแลปกครองไม่ทั่วถึง ความอ่อนแอของรัฐบาลกลางเริ่มปรากฏ โดยเฉพาะในสมัยของฟาโรห์อัคราตัน (Akhnaton, 1375–1358 ปีก่อนคริสตกาล) หรืออาเมนโฮเตปที่ 4 (Amenhotep IV) ทรงให้ความสนพระทัยเป็นพิเศษกับความเชื่อทางศาสนาใหม่ที่ทรงตั้งขึ้น คือ อาเตน (Aten) การกระทำของพระองค์ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่ประชาชนมากขึ้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้อียิปต์อ่อนแอและเสื่อมลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งตกอยู่ใต้การปกครองของแอสซีเรียน เปอร์เซีย และมาซิโดเนีย ตามลำดับ หลังจากนั้นในยุคที่จักรวรรดิโรมันเจริญรุ่งเรือง อียิปต์ต้องตกอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิโรมัน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

คำกล่าวที่ว่า “Egypt is the gift of the Nile” หมายถึงอะไร ?

2. มรดกอารยธรรมของอียิปต์

ความพยายามในการที่จะเอาชนะธรรมชาติและศัตรูภายนอกที่มารุกรานเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญให้อียิปต์ต่อสู้เพื่อความอยู่รอด จนประสบความสำเร็จและสามารถสร้างสรรค์ความเจริญให้กับโลกหลายด้านด้วยกัน

การปกครอง ฟาโรห์เป็นประมุขสูงสุดของประเทศทั้งในยามสงครามและยามสงบ เป็นประมุขทางศาสนาและอาณาจักร ชาวอียิปต์เชื่อว่าฟาโรห์ทรงเป็นเทพเจ้าที่อวตารมาปกครอง ทรงแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในการปกครองหลายระดับ อาทิเช่น วิเซีย (Vizier) ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ แทนฟาโรห์อยู่ในเมืองหลวง ดูแลการปกครองภายใน การเกษตร การชลประทาน รักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ นอกจากนี้ ฟาโรห์ยังทรงแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น โดยที่การบริหารงานการปกครองระดับท้องถิ่นแบ่งออกเป็น โนมิส (Nomes) มีข้าหลวงประจำโนมิส

ที่เรียกว่า โนมาร์ค (Nomarches) ปกครอง ดูแลเกี่ยวกับการเก็บภาษี การรักษาความสงบปลอดภัยในท้องถิ่น การพิจารณาพิพากษาคดี การชลประทาน

ทางด้านการศาลซึ่งถือเป็นหน่วยหนึ่งของการปกครองนั้น ปรากฏว่าอียิปต์มีศาลถึง 6 ศาล มีหัวหน้าผู้พิพากษาเป็นผู้ดูแลความยุติธรรม คดีทุกคดีต้องขึ้นศาลทั้งสิ้น เมื่อคดีผ่านการพิจารณาแล้วถ้าประชาชนเห็นว่าไม่ยุติธรรม สามารถที่จะถวายฎีกาไปยังฟาโรห์ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสูงสุดได้

ศาสนา ชาวอียิปต์โบราณนับถือเทพเจ้าหลายองค์ (Polytheism) แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนมานับถือเทพเจ้าองค์เดียว (Monotheism) แต่ละนครรัฐจะมีเทพเจ้าประจำท้องถิ่นของตน เช่น อามอน (Amon) เป็นเทพเจ้าประจำนครธีบีส เร, รา (Re, Ra) เทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ โอซิริส (Osiris) เทพเจ้าแห่งลุ่มแม่น้ำไนล์

นอกจากนี้ ชาวอียิปต์ยังมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณเป็นอมตะและโลกหน้า จากความเชื่อนี้จะทำให้ชาวอียิปต์โดยเฉพาะพวกชนชั้นสูงนิยมฝังศพคนตายไปพร้อม ๆ กับข้าวของเครื่องใช้และอาหาร ส่วนร่างกายก็จะเก็บรักษาไว้ไม่ให้เน่าเปื่อยด้วยการทำเป็นมัมมี่ มีการสร้างสุสานไว้เก็บศพ สำหรับฟาโรห์จะมีการสร้างปิรามิดไว้เก็บพระศพ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณเป็นอมตะทำให้ชาวอียิปต์เกิดความคิดเกี่ยวกับโลกนี้และโลกหน้า เชื่อว่าโลกหน้าจะเป็นโลกที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งผู้ตายจะต้องพิสูจน์ความดีของตนก่อนไปอยู่โลกหน้า ฉะนั้นผู้ตายมักจะเขียนเรื่องราวแสดงความบริสุทธิ์และความดีของตนเพื่อนำไปแสดงต่อเทพเจ้าโอซิริส หนังสือนี้เรียกว่า บันทึกรายของผู้วายชนม์ (Book of the Dead) ถ้าเขียนอยู่บนกำแพงปิรามิดเรียกว่า ปิรามิดเท็กซ์ (Pyramid Texts) ส่วนที่เขียนไว้ตามฝาหีบศพเรียก คอฝิน เท็กซ์ (Coffin Texts)

ศิลปะและสถาปัตยกรรม การสร้างปิรามิดถือเป็นสิ่งมหัศจรรย์ 1 ใน 7 สิ่งของโลกโบราณทีเดียว เพราะการสร้างปิรามิดต้องใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมหาศาล ปิรามิดที่เมืองกิเซ (Gizeh) สร้างถวายฟาโรห์คูฟู (Khufu) เป็นปิรามิดขนาดใหญ่ที่ต้องใช้แรงงานคนถึงหนึ่งแสนคน กินระยะเวลาในการก่อสร้างนานถึง 20 ปี

สถาปัตยกรรมอีกชนิดหนึ่งที่ได้รับการยกย่องไม่แพ้ปิรามิด คือ การสร้างวัด โดยเฉพาะวิหารที่คาร์นัคและลัคซอร์ สร้างอย่างใหญ่โตและมั่นคงแข็งแรงมาก เพื่อแสดงถึงความมีอำนาจของฟาโรห์และความยิ่งใหญ่ของชาติ

ทางด้านประติมากรรม นิยมสร้างสรรคงานในรูปแกะสลัก ที่เด่น คือ สฟิงซ์ (Sphinx) เป็นรูปสิงโตมีหน้าเป็นผู้หญิง อยู่ข้างที่ฝังพระศพของฟาโรห์คืออปส์ (Cheops) อีกรูปหนึ่งคือ

พระเศียรของพระนางเนเฟอติติ (Nefertiti) มเหสีของฟาโรห์อเคนาตัน

วรรณคดีและการเขียนหนังสือ ชาวอียิปต์โบราณคิดประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นมาเมื่อประมาณ 4,000 ปีก่อนคริสตกาล เรียกว่าอักษรเฮียโรกริฟฟิก (Hieroglyphic) เป็นอักษรภาพที่ใช้เป็นเครื่องหมายแทนสิ่งต่าง ๆ พัฒนาเรื่อยมาจนเป็นตัวพยัญชนะ 24 ตัว ต่อมาอียิปต์ได้แบ่งตัวอักษรของตนเป็น 2 พวก คือ อักษรเฮียราติก (Hieratic) ใช้ในวงการธุรกิจติดต่อค้าขายสำหรับอักษรเดโมติก (Demotic) นั้นใช้ทั่ว ๆ ไป

ทางด้านวรรณคดีอียิปต์นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น เพลงสวดสรรเสริญพระเจ้า

วิทยาศาสตร์ ชาวอียิปต์ให้ความสนใจในเรื่องดาราศาสตร์และคณิตศาสตร์มาก ทางด้านดาราศาสตร์นั้น มีการคำนวณระยะเวลาที่แม่น้ำไนล์ท่วมฝั่งเพื่อวางแผนสร้างปิรามิด มีการทำปฏิทินทางสุริยคติ ทำแผนที่เกี่ยวกับท้องฟ้าบอกทิศทางของดวงดาวต่าง ๆ เป็นที่น่าเสียดายว่าในสมัยหลัง ๆ ชาวอียิปต์ไม่ได้ให้ความสนใจต่อเรื่องเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ความก้าวหน้าในเรื่องนี้มีไม่มากเท่าที่ควรจะเป็น

ทางด้านคณิตศาสตร์ ชาวอียิปต์เป็นผู้วางรากฐานหลักวิชาเลขคณิตและเรขาคณิต รู้จักวิธีบวก ลบ และหาร แต่ไม่รู้จักรากที่สอง ค้นพบเลขระบบทศนิยม ค้นพบว่า π มีค่าเท่ากับ 3.14 รู้จักวิธีคำนวณหาปริมาตรของปิรามิด

การแพทย์ ในระยะแรก ๆ ยังรักษาพยาบาลคนป่วยใช้ด้วยความเชื่อในเรื่องเวทย์มนต์คาถา ประมาณ 1,700 ปีก่อนคริสตกาลเริ่มนำแนวทางของวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการรักษา ทำให้การแพทย์ของอียิปต์เจริญขึ้นเป็นลำดับ มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เช่น จักษุแพทย์ ทันตแพทย์ และศัลยแพทย์ แพทย์อียิปต์มีความเข้าใจในความสำคัญของหัวใจ มีความเชี่ยวชาญในการผ่าตัด รู้จักใช้น้ำเกลือรักษาบาดแผลเพื่อป้องกันการอักเสบ ใช้ต่างในการรักษาบาดแผล มีการค้นพบการทำน้ายารรักษาฝีไม่ให้เน่าเปื่อย

วิทยาศาสตร์อีกสาขาหนึ่งที่ชาวอียิปต์มีความก้าวหน้าไม่แพ้ชนชาติอื่น คือ ความก้าวหน้าทางด้านชลประทาน ทำการท่อน้ำด้วยวิธีสร้างเขื่อน ขุดคูคลองระบายน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตรกรรมและการคมนาคม

การค้า ชาวอียิปต์ทำการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านหลายชาติ สินค้าออกที่สำคัญของอียิปต์ คือ ผ้าลินิน กระจกปาปิรุสซึ่งทำมาจากต้นปาปิรุส เครื่องเพชรพลอย ส่วนสินค้าเข้า ได้แก่ ทองคำ วัว ควาย ปลา งาช้าง ขนนกกระจอกเทศ และเหล็ก การติดต่อค้าขายทำให้

วัฒนธรรมและความเจริญของอียิปต์เผยแพร่เข้าไปในดินแดนต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. อธิบายหน้าที่ของวิซียร์ (Vizier)
2. คนอียิปต์โบราณมีความผูกพันกับความเชื่อในเรื่องวิญญาณเป็นอมตะและโลกหน้ามากน้อยเพียงใด
3. อักษรเขียนโรกริฟฟิก (Hieroglyphic) คืออะไร

สรุป

อารยธรรมอียิปต์โบราณมีถิ่นกำเนิดบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์ แม่น้ำไนล์ช่วยนำความอุดมสมบูรณ์มาให้แก่อียิปต์ ภายใต้การปกครองของฟาโรห์เมเนส ทรงรวมอียิปต์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปกครองแบบรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพช่วยให้อียิปต์สามารถสร้างสรรค์ความเจริญด้านต่าง ๆ ได้สำเร็จ

การประเมินผลท้ายบท

ให้นักศึกษานำตัวอักษรด้านขวามือมาใส่ข้างหน้าคำถาม

1. ตำแหน่งกษัตริย์ของอียิปต์	ก. เฮียโรกริฟฟิก
2. นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสที่เป็นผู้ตีความศิลาจารึก
โรเซตตา	ข. โอซิริส
3. เทพเจ้าแห่งลุ่มแม่น้ำไนล์ของอียิปต์	ค. ฮิคโซส
4. อักษรภาพของอียิปต์ที่ใช้เป็นเครื่องหมายแทนสิ่งต่าง ๆ	ง. ซองโปลียง
5. ความเชื่อทางศาสนาใหม่ที่ฟาโรห์อาเมนโฮเตปที่ 4 ทรง
ตั้งขึ้น	จ. ฟาโรห์
6. อนารยชนป่าเถื่อนที่เข้ารุกรานอียิปต์ในสมัยราช-
อาณาจักรกลาง	ฉ. อาเตน